

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ח

פרשת בהעלותך

א. באור יש"ר .

פרק ח', פסוקים ד'-ח':

(ד) וזה מעשה המנרה. לרמוז שר"ך לדורות שתהיה מקשה כי הוא מעכב
בה, ולכן לא הזכיר צמנשה שלה שיהיו בה קנים וגביעים וכפתורים
ופרחים, לפי שאין מעכבין בה: מקשה. עשת של ככר זהב היתה, ומקיש
בקורנס וחוטך בכשיל לפשט איצריה כתיקונן, ולא נעשית איצרים איצרים
על ידי חבור: זהב. כי כן היה מלוא לדורות לעשותה זהב, לרומם את
בית אלהינו: עד ירבה עד פרהה. ממעשה גדול עד מעשה דק שבה, הכל
עשה מקשה: מקשה הוא. חזר לומר כן, כשאין מעכב בה אלא מקשה,
לא הזהב: בן עשה. משה הזכר, כי הוא נשתדל בלימודה ועשה אותה
בלווי: (ו) קח את הלויים. אחר שזו למעלה על הפרשת הלויים לעבוד את
עבודת אהל מועד, בא עתה ללוות א"ך יחנכו וימלא את ידם, וזה בטהר
אותם ובכפר עליהם: (ז) הוזה עליהם מי הטאת. אין זה התחלת סדר
טהרתם, כי אז היה ראוי להיות האתנת במלת לטהרם, אבל התחלת סדר
טהרה היא מן והעבירו תער וכו', וצאורו בה תעשה להם לטהרם
ולהזות עליהם מי הטאת אם הקדימו העברת התער וכצום הבגדים,
ואח"כ תהיה הזיה במי הטאת, אז והטהרו: מי הטאת. מי פרה אדומה
הנקראת חטאת, או גם המים נקראים כך ע"ש הנקיון והסרת החטא
הבא על ידם: והעבירו. וא"ו מהפך לעתיד, כי הדבור היה למשה שיזוה
ללויים שיעבירו תער: והטהרו. מבנין התפעל, וציאורו, אם יעשה כל אלה
יהיו טהורים: (ח) ולקחו. יקחו עמם: פר בן בקר. קטן לעולה, כמ"ש
למטה ולת האחד עולה: ומנחתו פלת. שלשה עשרונים כמשפט: בן בקר
תקח לחטאת. אתה תזוה שהם יקחו עמם:

אלו

1. לכאורה מה קשה לו בקטע הראשון ומה הסברו לכך?
2. מהי האדרתו של "מקשה"?
3. ברשנו קובץ כי "מקשה" מצבא אק "זהב" לא מצבא, היש לו הוכחה היסטורית לכך?
4. מה בדיוק היה סדר טהרת הלויים?
5. מהי האדרתו של "מי חטאת"?
6. איך ברשנו מביין את סדר הצניינים בפסוק ח'?

* * *

(כד) יבוא לצבוא צבא. פירוש להתאחד עם החברה (ז"ך דעם פּעראיין אַנ-צושליסען) כי עיקר הוראת "צבא" הוא התאחדות והתחברות, כמו שכתבנו בשמות (יב, מא "צבאות"). וממה שאמר כאן "יבא לצבוא צבא", העתיד והמקור, ולעיל (ה, ל) בבן שלשים אמר "כל הבא לצבא", ההווה והשם יורה ג"כ על אמיתת דעת רבותינו שכאן ידבר מן המתלמד לעבודה, ושם משימוש העבודה.

שאלות

1. לְצִבְאוֹת מִה רָאָה פִּרְשָׁנוֹ לְפָאָר מוֹעֵד לָהּ?
2. פִּרְשָׁנוֹ קוֹפֵץ כִּי הוּא מוֹעֵד: "צָבָא" אֵינּוּ קְשׁוֹר לְמִילֵטְרִינִים, מִמֵּה לָהּ חֵשׁוֹף לָהּ?
3. מִה בֵּן הַכּוֹחַתִּיו לְכָךְ?

* * *

ג. אברבנאל.

פרק י' פסוקים ח', ט', י', יא':

והנה עד כאן זכר הדברים שישתמשו בהם בחצוצרות במדבר, והם: למקרא העדה והנשיאים ולמסע את המחנות. ועתה יבאר עוד הדברים שישתמשו בהם לדורות ואחרי בואם אל הארץ. ואמר על זה: "ובני אהרן הכהנים יתקעו בחצוצרות והיו לכם לחקת עולם לדורותיכם". וביאור חכמינו זכרונם לברכה (ספרי כאן י, ח), שבדברים שהם לדורות והם אשר יזכור אחר זה, יהיו התוקעים בני אהרן הכהנים, רוצה לומר הראוים לשמש בכהונה, פרט לבעלי מומים⁹⁷. אבל בדברים שכבר זכר ממקרא העדה וממסע המחנות, לא דקדקה התורה מי יהיה התוקע, כי כל אדם יוכל לתקוע⁹⁸.

וביאר עניני התקיעה והתרועה לדורות. ואמר שזה יהיה אם במלחמות - "כי תבא⁹⁹ מלחמה בארצכם", רוצה לומר בכוא האויבים על ארץ ישראל להילחם בה. והנה אמר: "על הצר הצורך אתכם", ובידוע ז"ה שלא תהיה מלחמה עם האוהב¹. אבל אמר: "על הצר הצורך", להגיד שעל איזה צר שיצור לישראל ועל איזו צרה שיהיו בה, יעשו כן להריע בחצוצרות על ידי הכהנים. והטעם בזה, שהצר לא יבוא בארצם בהיותם עושים רצונו של מקום, כי כבר הובטחו (ויקרא כו, ו): "וחרב לא תעבור בארצכם". אבל בהיותם רעים וחטאים יבואו עליהם הצרים שלוהי ההשגחה להענישם. ולכך ציווה יתברך, שהכהנים משרתי מקדשו יתקעו ויריעו בחצוצרות, כדי שהשומעים יחרדו וישוּבו אל ה'. כי הקול המרעיד יחריד לבב האנשים, ובזה יזכרו וישוּבו אל ה'. וכמו שאמר (עמוס ג, ו): "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו". ובהיות תשובתם על יד התרועעות הוה, יהיו נזכרים לפני ה' אלהיהם וייושעו מהאויבים. ועניין הזכרון הזה הוא, שהם בהיותם פושעים לפני השם יסתיר פניו מהם, והוא עניין השכחה, רוצה לומר שלא ישגיח בעניינם והצלתם. אמנם בשובם אל ה' בתפילה ותשובה ועינוי נפש ויחרדו לפניו, יהיו נזכרים ומושגחים ונושעים מאויביהם. וזה שאמר: "ונזכרתם", רוצה לומר עשו באופן שתיזכרו לפניו. ומאשר אמר: "לפני ה' אלהיכם", למדנו שתקיעת החצוצרות על הצרה, לא היתה נעשית כי אם במקדש, כי היא עבודה מהעבודות המיוחדות לבני אהרן הכהנים. אמנם התפילה והתשובה אין להם מקום מוגבל, וכמו שאמר שלמה בתפילתו (מלכים א' ח, מו): "והתפללו אליך דרך ארצם".

11 חצוצרות במדבר וחצוצרות לדורות

10 לזירות - בעת מלחמות על הצר הצורך לעורר לתשובה שבעטייה יזכרו

1 לזירות ובמדבר - 'ביום שמחתכם' - עם קרבנות הציבור

התרת שאלה י"א

עוד הודיע ממה שיהיה לדורות, ובמדבר גם כן. שביום שמחתם ומועדיהם ובראשי חדישיהם, שאין בזה צרה ולא אויב אלא שמחה ויום טוב. כשיעלו עולותיהם וזבחייהם על מזבח השם. יתקעו בחצוצרות, רוצה לומר תקיעה פשוטה ולא תרועה, כי הוא סימן שמחה וגבורה. והיה הטעם בזה, לפי שהעם בהתקבצם יחד. קרוב הוא שיחטאו בכמה מינים מהחטאים². לכן יתקעו להעיר לבם שלפני ה' הם. ובזה תיפול השגחת השם עליהם לטובה, וזהו הזכרון שזכר כאן³. ומאשר אמר: "על עולותיכם", למדנו שעל קרבנות הציבור היו תוקעים⁴ אבל לא על קרבנות היחיד, ובעת התקיעה היו הלויים משוררים שיר לה'. וכן אמר בספר עזרא⁵: "השיר משורר והחצוצרות מתצצרים", שבעת התקיעה היו משוררים. והותרה בזה השאלה האחת עשרה.

בעת תקיעה זאת תקעו גם בשופר

ואם ישאל שואל, אם היה שביום שמחתם ומועדיהם וראשי חדישיהם יתקעו ולא יריעו, במה ייודע איפה⁶ שאין זה להקהיל העדה או הנשיאים⁷. נשיב, כי כשהיתה התקיעה על הקרבנות מלבד החצוצרות היו גם כן תוקעים בשופר, כמו שאמר (תהילים צת, ו): "בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'", ונאמר (שם פא, ד): "תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו". ומסכים לזה ציווה יתברך: "באחד לחדש השביעי זכרון תרועה יהיה לכם". כי זמן לחץ הוא, וצריך לזכור זכרונות מלכיות שופרות מפי שליח ציבור מובהק, כמו בני אהרן הכהנים.

1. פרשנו אפחין בין הנצפה במדבר באהרן לבין הנצפה לדורות, התוכל להסביר?
2. מהי האפחנה בין התוקעים?
3. פרשנו מסביר את צנין התקיעות בעת מלחמות, איך ומתי היו תוקעים?
4. מה היתה המטרה החשובה של תקיעות אלה בזמן מלחמה?
5. היכן תקצו ולאמה כיום אין תוקעים?
6. מתי היו הללוים משוררים?
7. מה הפעולה שפרשנו מצורך קטע האחרון ומה הסברו לכך?

* * *

ד. תוספת ברכה. פרק יא' פסוק ו':

ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו (י"א ו')
הלשון: בלתי אל המן "עינינו" אינו מבואר ברחבה, ולפי הענין הי' להם
לומר אין כל בלתי המן.

ואפשר לומר עפ"י המבואר ביומא (ע"ה ב') שהיו טרעמין במן
כל מיני מאכל שהיו רוצים לאכול, ולפי זה קשה על מה התאונו. אין
כלי, והלא הכל השיגו.

אך הנה שם בגמרא יומא (ע"ד ב') מבואר, כי הנאת המאכל באה
יותר עם הנאת מראה העין את הדבר שאוכלים, ואם אין רואים
בעינים אין ההנאה שלמה ואיננה רצויה.

ולכן אעפ"י שהיו מרגישים בהמן כל מין מאכל שהיו רוצים לאכול,
אבל אך ברגש היו מרגישים ולא ראו אותם בעיניהם, וראו רק את
המן כמן שהוא, ולכן לא נהנו מאותו המין שרצו לאכול. והו' שאמרי
"אין כל מכל המאכלים שנפשנו חשקה, יען כי בעינינו אנו רואים
רק את המן, ולא מה שרצונו לאכול.

שאלות

1. מה בדיוק הקושי שפרשנו מוצא כאן ואיזה סוג קושי זה?
2. לפי זה קצת לפי תשובתו של פרשנו, מה היתה טענתם?
3. ראינו נוספת ומסויצת לפרשנו היא צנין האמירה ש"הציוור אינו שרצ
לצולאם"?

* * *